

Amsinckia menziesii (Lehm.) Nels. & Macbr. in een graanveld bij Venray

door

H. N. LEYS (mede namens J. F. BANNINK)
(Afd. Vegetatiekunde, Stiboka, Bennekorn)

In juli 1964 troffen wij tijdens het maken van plantensociologische opnamen in graanakkers in het ruilverkavelingsgebied „Lollebeek” bij Hoogriebroek (gem. Venray) *Amsinckia menziesii* aan. Het eerste exemplaar, nauwelijks 10 cm hoog en slechts bestaande uit een onvertakte stengel, groeide op een vrij veel betreden veldwegje tussen een haver- en een roggeperceel. Later vonden wij op een afstand van ca. 1 km van deze plek tientallen zeer goed uitgegroeide exemplaren van deze soort in een „overhoek” van een roggeperceel waar haver ingezaaid was. De soort staat bekend als een graanadventief uit westelijk Noord-Amerika en volgens de Flora Neerlandica (deel 4, afl. 1, 1961, p. 105) zijn uit Nederland slechts 6 vondsten bekend, nl. uit Gorinchem 1913 en Renesse 1952 en 1958 en volgens Gorter (deel 2, no. 3, 1964, p. 30) uit Wageningen 1963, Blauwkapel 1963 en Rockanje 1963.

In Nederland zou de soort tot nu toe alleen gevonden zijn op stortplaatsen van graanafval en bij molens. Over de standplaatsen van deze soort in Noord-Amerika zijn nauwelijks gegevens bekend. ABRAMS, Illustrated Flora of the Pacific States 3, 1951, p. 607 geeft alleen: „moist slopes and fields”. JEPSON, A flora of California 3 (2), 1943, p. 325 schrijft: „open valley floors and hillsides”.

Volgens Dr. F. M. Muller (Ede) zou het geslacht *Amsinckia* in westelijk Noord-Amerika vooral voorkomen op schrale droge gronden. Met betrekking tot de 2 vindplaatsen bij Venray is inderdaad sprake van droge gronden. De soort werd hier nl. aangetroffen op een oud bouwland, dat sterk onderhevig is geweest aan zandverstuivingen. De vrij sterke bemesting die op deze gronden jaarlijks wordt toegepast en de relatieve natuurlijke rijkdom van de stuifzanden in dit gebied (plaatselijk is nl. lemig materiaal verstoven) maken het aannemelijk dat enige verrijking van de bodem is

Tabel 1

(Datum opnamen door H. N. Leys en J. F. Bannink: 3 juli 1964)

Nr. opname	233a	233b	234a	234b	
Gewas (H= haver) (R= rogge)	R	H	R	H	
Bedekking gewas %	55	30	20	40	
Bedekking onkruid %	20	20	30	8	
Gemiddelde hoogste grondwaterstand in cm-Mv.	±190	±190	±240	±240	
<i>Veronica agrestis</i>	.	ex	.	.	Soorten die in graanakkers een sterke preferentie tonen voor de asso- ciatie van het Papaveretum-argemone
<i>Anagallis arvensis</i>	.	r	.	.	
<i>Antirrhinum orontium</i>	.	r	.	.	
<i>Lapsana communis</i>	.	r	.	.	
<i>Myosotis arvensis</i>	.	p	.	.	
<i>Sonchus asper</i>	ex	.	.	.	
<i>Matricaria matricarioides</i>	ex	.	.	.	
<i>Veronica arvensis</i>	r	r	r	r	
<i>Raphanus raphanistrum</i>	r	r	r	r	
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	r	r	p	r	
<i>Chrysanthemum segetum</i>	r	6%	r	r	
<i>Solanum nigrum</i>	.	r	r	.	
<i>Matricaria inodora</i>	.	r	.	r	
<i>Senecio vulgaris</i>	.	r	.	r	
<i>Geranium pusillum</i>	.	r	.	ex	
<i>Melandrium album</i>	.	.	.	ex	
<i>Amsinckia mensiesii</i>	.	p	(ex)	(ex)	Soorten met een re- latieve preferentie voor droge gronden
<i>Lycopsis arvensis</i>	.	p	r	r	
<i>Erodium cicutarium</i>	.	.	r	r	
<i>Achillea millefolium</i>	.	.	ex	r	
<i>Senecio sylvaticus</i>	.	.	.	ex	
<i>Hypochaeris glabra</i>	.	r	.	.	Preferente soorten voor de associatie Arnosereto- Sclerantheum en tevens voor droge gronden (lage pH)
<i>Scleranthus annuus</i>	.	r	.	.	
<i>Spergula arvensis</i>	.	r	p	r	
<i>Rumex acetosella</i>	.	r	p	r	
<i>Agrostis stolonifera</i>	p	p	6%	p	Min of meer indifferente soorten
<i>Chenopodium album</i>	r	6%	8%	p	
<i>Centaurea cyanus</i>	r	r	r	r	
<i>Apera spica-venti</i>	8%	r	4%	r	
<i>Viola arvensis</i>	6%	6%	3%	m	
<i>Polygonum convolvulus</i>	3%	p	6%	m	
<i>Polygonum aviculare</i>	r	r	p	r	
<i>Agropyron repens</i>	2%	p	2%	6%	
<i>Vicia angustifolia</i>	r	r	p	r	
<i>Polygonum persicaria</i>	r	ex	.	.	
<i>Vicia hirsuta</i>	.	r	.	r	
<i>Stellaria media</i>	.	r	p	r	
<i>Galeopsis tetrahit</i>	.	r	r	.	
<i>Polygonum lapathifolium</i>	.	.	r	.	
<i>Hypericum perforatum</i>	.	.	r	.	
<i>Linaria vulgaris</i>	.	.	r	.	
<i>Poa annua</i>	.	.	.	ex	
NB. (ex)- aangetroffen buiten de opname tussen opname 234a en 234b. De afgesochte oppervlakte van de opname bedroeg 10m x 10m = 100m ² .					

opgetreden. De opname 233b kan het best geplaatst worden in de associatie van het *Papaveretum argemone*, de andere opnamen rekenen wij tot de *Veronica arvensis-Myosotis arvensis* variant van het *Arnosereto-Scleranthetum*, die dus minder eutroof is (Tabel I). Ter plaatse van de vindplaats van *Amsinckia* werd sedert 1954 met behulp van een grondwaterstandsbuis elke week de grondwaterstand gemeten. De gemiddelde hoogste grondwaterstand over tien jaar bedraagt ca. 190 à 240 cm onder het maaiveld, terwijl de gemiddelde laagste grondwaterstand over hetzelfde tijdsbestek ca. 380 cm onder het maaiveld bedroeg. Er is hier duidelijk sprake van een zeer droge grond, wat ook tot uiting komt in het voorkomen van enkele akkeronkruidsoorten met een sterke tot zeer sterke preferentie voor droge zandgronden, terwijl de door ons gebruikte vochtindicatoren nagenoeg ontbreken. Het lijkt daarom zeer plausibel dat *Amsinckia menziesii*, evenals *Erodium cicutarium*, *Lycopsis arvensis*, *Hypochaeris glabra* en enkele andere soorten, hier als droogte-indicator fungeert. De vindplaatsen van de soort vertonen de meeste overeenkomst met de oecologie van *Lycopsis arvensis*. De vraag doet zich echter voor, hoe de soort hier is terecht gekomen. Dat de soort met geïmporteerde zaaihaver uit Amerika is ingevoerd is onmogelijk, omdat in Nederland nimmer buitenlandse zaaihaver wordt gebruikt. Het is echter wel mogelijk dat *Amsinckia* is meegekomen met geïmporteed veevoeder (haver, mais etc.). Bij navraag bleek, dat op de „overhoek” afgelopen winter roggenrijen hebben gestaan, die ter plaatse zijn gedorst. Daar op het erf en in andere percelen haver, alsmede in het perceel rogge naast de „overhoek” die tot hetzelfde bedrijf behoren, nergens *Amsinckia* is gevonden, ligt het voor de hand te veronderstellen, dat deze soort hier met de dorsmachine is aangevoerd. Deze gedachtengang houdt ook in, dat er meer plekken in de omgeving moeten zijn waar de soort voorkomt. Inderdaad vernamen wij van Dr. F. M. Muller (Ede) dat hij deze zomer (1964) eveneens een vindplaats vond tussen Broekhuizen en Lottum. Voor deze veronderstelling is ook aan te voeren het voorkomen van *Veronica agrestis* in dit milieu, wat we als een bijzonderheid mogen zien. In mindere mate geldt dit ook voor het voorkomen van *Lapsana communis*, *Anagallis arvensis* en *Antirrhinum orontium* op deze plek.

Zo te zien zijn er in dit gebied potentiële groeiplaatsen voor *Amsinckia* voldoende aanwezig. De soort levert voldoende zaad, dat in de grond kan achterblijven. In hoeverre dit zaad winterhard is, zal nog moeten blijken. Gezien de groeiwijze van de plant moet verondersteld worden, dat hij in wintergraan moeilijk tot groei komt, tenzij het een ijl gewas betreft. Tussen haver lijkt het gunstiger, terwijl de reeds genoemde vindplaatsen bij storthopen van graanafval en bij molens ook gunstige groeiplaatsen vormen. Maar ook hakvruchtakkers en aspergevelden en de randen van graanpercelen kunnen goede groeiplaatsen vormen. Hoewel de soort niet zo lastig en explosief lijkt als dat bij *Galinsoga parviflora* en *Avena fatua* het geval is, achten wij het toch van belang aandacht te blijven schenken aan zijn optreden als onkruid. De reeks vindplaatsen na 1958 duidt reeds op een zekere uitbreiding. Tenslotte een woord van dank aan de heer Dr. S. J. van Oostroom, die zo bereidwillig was de determinatie te bevestigen, alsmede enkele literatuuropgaven te verstrekken. Materiaal van *Amsinckia menziesii* uit Venray bevindt zich in het Rijksherbarium te Leiden.

Literatuur

1. L. ABRAMS, *Illustrated Flora of the Pacific States* 3, 1951, p. 607.
2. *Flora Neerlandica*, deel IV, afl. 1, 1961, p. 106.

3. P. FOURNIER, Les quatre flores de la France 1961, p. 734.
4. HEUKELS-VAN OOSTSTROOM, Flora van Nederland, 15e druk, 1962, p. 472.
5. W. L. JEPSON, A Flora of California, 3 (2), 1943, p. 325.
6. S. J. VAN OOSTSTROOM & TH. J. REICHGELT, Nieuwe vondsten van zeldzame planten in Nederland hoofdzakelijk in 1963. Gorteria 2 (3), 1964, p. 30.

Summary

Amsinckia menziesii (Lehm.) Nels. & Macbr., a species occurring in western North America on moist slopes and fields, open valley floors and hillsides, has been found very rarely in 5 places of our country (Gorinchem 1913, Renesse 1952 and 1958, Wageningen 1963, Blauwkapel 1963, Rockanje 1963). In an oats crop near Venray and Broekhuizen it was found again and collected in 1964.

The ecology of this species seems to be the same as that of *Lycopsis arvensis* L. subsp. *arvensis*.